

Definice výzkumných témat

Příloha č. 1 zadávací dokumentace

15. veřejná soutěž programu SIGMA

Dílčí cíl 3: Podpora inovačního potenciálu společenských věd, humanitních věd a umění

Č. j.: TACR/41-2/2026

Definice výzkumných témat

Pro 15. veřejnou soutěž programu SIGMA - dílčí cíl 3: Podpora inovačního potenciálu společenských věd, humanitních věd a umění byly stanoveny **4 oblasti** (Dezinformace a kognitivní bezpečnost; Bezpečný a adaptabilní veřejný prostor; Lokální ekonomická resilience; Komunitní soudržnost, odolnost, důvěra a bezpečnost), na které jsou navázána **výzkumná témata**. Uchazeči si v návrhu projektu zvolí **právě jedno výzkumné téma** ze zvolené oblasti. Dále uchazeči v návrhu projektu popíší, jak jejich návrh projektu naplňuje zaměření tohoto výzkumného tématu.

Návrhy projektů musí vycházet z jasně definované a empiricky doložené společenské potřeby, která musí být zřetelně popsána v návrhu projektu. Uchazeči musí uvést, jakým způsobem na předložený typ reálného problému reagují a jaké konkrétní změny nebo přínosy mají jejich navrhovaná řešení přinést.

Současně je nezbytné zdůvodnit, proč zvolený problém nelze řešit pouze technologicky a proč je pro jeho pochopení i návrh efektivních intervencí ústřední role (jádro návrhu projektu) společenských věd, humanitních věd a umění – zejména v oblastech, jako jsou chování uživatelů, důvěra, motivace, kulturní a sociální vzorce či institucionální prostředí.

Jedním z cílů této veřejné soutěže je větší propojení SHUV s technologiemi. Může se jednat nejen o reakci na prudký rozvoj technologií, ale zejména o propojení SHUV s dalšími oblastmi výzkumu technologického. Nevylučují se návrhy projektů využívající výhradně přístupy SHUV, nicméně se propojení s technologiemi a technologickým výzkumem předpokládá. Nemělo by se jednat o účelové zapojení oblasti technologického výzkumu (tématem, uchazeči, řešiteli apod.) do SHUV, ale propojení využívající vzájemných synergií, zejména s ohledem na uplatnění výstupů/výsledků v praxi.

Návrhy projektů by měly usilovat o mezioborovou spolupráci, která umožní, aby technologické inovace byly využitelné, společensky relevantní, uživatelsky přijatelné a efektivně zasazené do praxe. V návaznosti na toto musí uchazeči v návrhu projektu uvést, jak bude do realizace projektu zapojen aplikační garant (ať už interní či externí) či jiné subjekty, které pomohou zajistit, že výstupy/výsledky budou využitelné a udržitelné v reálném prostředí.

Oblast: Dezinformace a kognitivní bezpečnost**Výzkumné téma: Zmapování zranitelnosti různých skupin obyvatel vůči dezinformacím a manipulacím**

Návrhy projektů musí být zaměřeny na systematické zmapování zranitelnosti vybraných skupin obyvatelstva, zejména těch nejvíce zranitelných (senioři, děti a dospívající, osoby žijící v socioekonomicky znevýhodněných podmínkách či skupiny s omezeným přístupem ke kulturním a vzdělávacím zdrojům) vůči dezinformacím, konspiračním narativům a/nebo digitálním formám manipulace v podmínkách výrazně proměněného mediálního ekosystému. Cílem je porozumět specifické dynamice důvěry, míře digitální a mediální gramotnosti, charakteristikám sociálních sítí těchto skupin a psychologickým mechanismům, které ovlivňují jejich náchylnost k dezinformačním obsahům.

Výstupy/výsledky výzkumu musí směřovat k identifikaci klíčových rizikových faktorů a vytvoření stratifikovaného přehledu míry ohrožení podle různých typů populace. Návrhy projektů musí vést k prakticky využitelným výstupům/výsledkům, například k návrhům cílených preventivních programů posilujících odolnost zranitelných skupin proti manipulativnímu obsahu nebo k vývoji konkrétních nástrojů, jako jsou mobilní aplikace pro ohrožené skupiny s funkcemi pro ověřování informací. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Zkoumání vlivu dezinformací na důvěru obyvatel v instituce

Výzkumným těžištěm tohoto tématu musí být systematické zkoumání vlivu dezinformací a manipulativních obsahů na důvěru obyvatel v klíčové veřejné instituce a jejich schopnost reagovat na oficiální sdělení, doporučení a varování. Návrhy projektů se musí zaměřit na analýzu mechanismů, kterými dezinformace – ať už šířené záměrně či spontánně – narušují přijímání expertních doporučení, oslabují vnímání důvěryhodnosti veřejné správy, zdravotnických autorit, bezpečnostních složek či soudního systému a ovlivňují chování jednotlivců i komunit.

Výstupy/výsledky návrhů projektů musí navrhovat opatření, která mohou přispět k posílení důvěry a efektivnější komunikaci institucí s veřejností, a/nebo mitigační kroky ze zmírnění dopadů dezinformací. Podpoří tvorbu strategických komunikačních rámců, programů budování odolnosti vůči dezinformacím a/nebo preventivních politik založených na empirických datech, a tím přispějí k posílení společenské odolnosti vůči informačním hrozbám.

Výstupy/výsledky technologického charakteru mohou mít podobu například AI-nástroje pro transparentní a ověřitelnou komunikaci institucí, a/nebo systémů pro monitoring a predikci poklesu důvěry. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Porozumění mechanismům šíření manipulací a rolí jednotlivých aktérů

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů zaměřujících se na systematické zkoumání mechanismů šíření dezinformací a manipulativního obsahu v digitálním prostoru, s cílem pochopit role klíčových aktérů – médií, veřejných institucí, občanů i dalších zprostředkovatelů informací – při šíření, zesilování nebo naopak zastavování těchto narativů. Návrhy projektů se musí věnovat analýze, jak různí aktéři ovlivňují informační prostředí prostřednictvím selektivního sdílení, emocionálního framingu, personalizace obsahu či využití sociálních sítí a algoritmů.

TA ČR očekává, že návrhy projektů přinesou prakticky využitelné výstupy/výsledky, jako jsou například nástroje pro monitoring a vizualizaci šíření fake news či prohlížečové pluginy umožňující detekci manipulací. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Oblast: Bezpečný a adaptabilní veřejný prostor

Výzkumné téma: Navržení motivačních a pobídkových systémů pro dodržování bezpečnostních standardů

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů zaměřujících se na analýzu motivačních mechanismů, které ovlivňují dobrovolné dodržování bezpečnostních standardů ze strany různých aktérů veřejného a poloveřejného sektoru – zejména obcí, správců veřejných prostor a organizátorů veřejných akcí. Součástí návrhu projektu musí být identifikace klíčových psychologických, organizačních, administrativních a ekonomických bariér, které brání aktérům v aktivním zvyšování bezpečnostní úrovně. Zároveň se návrh projektu musí zaměřovat na návrh intervencí, které podpoří proaktivní přístup k bezpečnosti, a které mohou zahrnovat například motivační strategie, komunikační rámce, ekonomické a neekonomické incentive, gamifikaci, certifikační či reputační mechanismy či návrhy systémů dobrovolných standardů.

TA ČR očekává, že návrhy projektů nabídnou výstupy/výsledky s praktickým uplatněním, a to například v podobě návrhu pobídkových systémů podporujících dobrovolné dodržování standardů ze strany obcí, firem a dalších aktérů — ať už prostřednictvím veřejně dostupného „ratingu bezpečnosti“ či finančních motivací (např. dotace, bonusy pro obce překračující zákonné požadavky). Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Porozumění psychologickým a kulturním vzorcům chování lidí při krizích

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů zaměřující se na komplexní analýzu psychologických a kulturních vzorců chování lidí v nebezpečných situacích, zejména ve veřejném prostoru. Výzkum by měl sledovat jak bezprostřední reakce, tak i střednědobé a dlouhodobé dopady krizí na chování jednotlivců i komunit. Mimo jiné i to, jak stereotypy, kulturně podmíněné způsoby interpretace hrozeb, zkušenosti z minulých krizí, mediální narativy a míra důvěry ve veřejné instituce formují vzorce kolektivního i individuálního chování.

Možným výstupem/výsledkem návrhu projektu může být doporučení pro tvorbu krizové komunikace, plánování evakuačních a organizačních postupů, návrh tréninkových a simulačních programů a strategie pro podporu dlouhodobé psychologické a sociální resilience. Dále TA ČR očekává, že výstupy/výsledky technologického charakteru budou mít podobu například VR simulátorů pro trénink modelových situací, simulačních nástrojů nebo modelů chování davu využívajících umělou inteligenci, aplikací podporujících orientaci a rozhodování v krizových situacích či digitálních platforem pro sběr a analýzu dat o reakcích obyvatel. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Posílení rolí obcí a samospráv při řízení bezpečnosti

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů usilujících o posílení role obcí a samospráv v oblasti řízení bezpečnosti, krizové připravenosti a adaptivního rozvoje veřejného prostoru. Záměrem je mimo jiné porozumět tomu, proč některé samosprávy nepřistupují k bezpečnosti strategicky, proaktivně a preventivně, a jak lze tento stav změnit. Součástí zaměření návrhů projektů by mělo být zmapování současných praxí, bariér, motivačních deficitů, ale také identifikace příkladů dobré praxe a inovativních lokálních řešení. V rámci spolupráce s vybranými obcemi a místními akčními skupinami budou pilotně ověřené výstupy/výsledky, např. metodiky nebo nástroje pro integrované plánování bezpečnosti

a adaptace veřejného prostoru. Výstupy/výsledky musí přinést konkrétní doporučení a nástroje pro zefektivnění meziresortní koordinace a návrhy podpůrných mechanismů na úrovni státu i samospráv.

TA ČR očekává, že výstupy/výsledky technologického charakteru budou mít podobu například digitálních platforem pro sledování a vyhodnocování bezpečnostních rizik, AI nástrojů pro predikci incidentů, simulačních modelů pro plánování bezpečnostních opatření nebo aplikací podporujících participaci obyvatel při tvorbě bezpečného a adaptabilního veřejného prostoru. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Oblast: Lokální ekonomická resilience

Výzkumné téma: Zhodnocení dopadů krizí na lokální ekonomiku a domácnosti

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů zaměřujících se na komplexní zhodnocení ekonomických dopadů krizových situací na lokální úrovni, se zvláštním důrazem na domácnosti, malé a střední podniky a funkci lokálních trhů. Záměrem je identifikace přímých i nepřímých ekonomických dopadů a porozumění tomu, jak se liší v závislosti na typech regionů, jejich rozvojovém potenciálu, míře perifernosti, sociálním složení obyvatelstva či úrovni občanské vybavenosti.

TA ČR očekává, že výstupy/výsledky takto zaměřených návrhů projektů poskytnou podklady pro tvorbu cílených podpůrných a kompenzačních opatření, strategických dokumentů a současně nabídnou nástroje, které mohou posílit socioekonomickou odolnost regionů a přispět k udržitelnému rozvoji lokálních ekonomik v období nejistoty (např. systémy včasné detekce ohrožených domácností a firem, nástroje pro plánování pomoci či sledování dostupnosti klíčových produktů a služeb v obcích). Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Odstranění bariér a posílení motivace pro budování lokální odolnosti

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů zaměřené na identifikaci, analýzu a odstranění bariér, které brání rozvoji lokální odolnosti, a současně na posílení motivace komunit, obcí, místních podniků a/nebo dalších aktérů k jejímu systematickému budování. Záměrem je vysvětlit, proč se v některých regionech daří

rozvíjet komunitní iniciativy a resilientní řešení – jako je např. decentralizovaná energetika, komunitní energetické projekty, místní potravinové sítě či oběhové hospodářství – zatímco jinde zůstává potenciál nevyužitý.

TA ČR očekává, že návrhy projektů navrhnu opatření na podporu decentralizovaných, komunitně založených a environmentálně udržitelných řešení s vysokou mírou odolnosti (např. řešení, která umožní odstranit překážky pro vznik energetických družstev, komunitních trhů nebo lokálních soběstačných řešení). Výstupy/výsledky by měly plnit funkci strategických doporučení pro státní správu, samosprávu a/nebo místní aktéry a podpořit rozvoj modelů, které mohou být replikovatelné i v dalších regionech. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Rozvoj nástrojů pro obnovu podnikání a služeb po krizi

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů orientované na výzkum a vývoj nástrojů určených k urychlení obnovy podnikání, lokálních služeb a tržních struktur po krizových událostech. Návrhy projektů by měly analyzovat faktory ovlivňující úspěšnost postkrizové obnovy, včetně přístupu k financování, institucionální podpory, územního plánování, sociální soudržnosti a/nebo inovativních forem podnikání. Pozornost by měla být věnována jak tradičním nástrojům (např. dotační programy, daňová zvýhodnění, krizové fondy), tak i novým přístupům, jako jsou např. komunitní investiční platformy, cirkulární ekonomické modely, digitální transformace služeb nebo krátké distribuční řetězce.

TA ČR očekává, že návrhy projektů nabídnou uplatnitelné výstupy/výsledky, například sady praktických a implementovatelných nástrojů pro podporu adaptace a rychlé obnovy lokálních ekonomik, včetně doporučení pro veřejnou správu na všech úrovních. Výstupy/výsledky technologického charakteru mohou mít podobu například digitálních platforem pro koordinaci obnovy služeb a podnikání, datových nástrojů pro sledování oživení lokálních trhů, AI-modelů predikujících rizika zániku podniků či intervenčních aplikací usnadňujících komunikaci mezi obcemi, podnikateli a obyvateli. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Rozvoj mechanismů pro sledování a snižování regionálních ekonomických nerovností

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů orientované na rozvoj mechanismů pro systematické sledování regionálních ekonomických nerovností a na návrhy postupů a nástrojů pro jejich cílené snižování zejména v období krizí, kdy se tyto nerovnosti dále prohlubují. Návrhy projektů by měly analyzovat vývoj ekonomických disparit mezi městy a venkovem, změn v zaměstnanosti, dostupnosti služeb, podnikatelské aktivitě a příjmové situaci obyvatel. Jedním z cílů návrhu projektu by měl být návrh adaptační strategie, která zohlední odlišné potřeby a podmínky jednotlivých typů lokalit, a zároveň poskytne rámec pro cílené zásahy veřejné politiky.

TA ČR očekává, že výstupy/výsledky budou využitelné pro tvorbu národních a regionálních strategií, podporu spravedlivé transformace nebo prevenci narůstající socioekonomické polarizace. Výstupy/výsledky technologického charakteru mohou mít podobu například datových platforem nebo AI-modelů pro průběžné vyhodnocování regionálních disparit. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Oblast: Komunitní soudržnost, odolnost, důvěra a bezpečnost**Výzkumné téma: Zkoumání důvěry v instituce a varovné systémy na základě zkušeností s krizemi**

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů zaměřující se na zkoumání důvěry v instituce a oficiální varovné systémy v kontextu zkušeností s krizemi. Návrh projektu by měl propojit psychologické, sociologické a institucionální perspektivy za účelem vysvětlení, proč v některých situacích dochází k respektování výstrah, zatímco jinde jsou varování ignorována či zpochybňována. Součástí řešení by měla být identifikace příčin nedůvěry se zvláštním zřetelem k profesním skupinám, které hrají klíčovou roli v řízení bezpečnosti (organizátoři akcí, starostové, krizoví manažeři), a jejich postojům vůči oficiálním varovným oznámením.

TA ČR očekává, že výstupy/výsledky přispějí k tvorbě opatření na posílení důvěry ve varovné systémy, včetně doporučení pro krizovou komunikaci, zlepšení srozumitelnosti předpovědí, podporu participativního přístupu, zavádění zpětné vazby od uživatelů a posílení transparentnosti rozhodovacích procesů. Výstupy/výsledky technologického charakteru mohou mít podobu například digitálních nástrojů

pro doručování ověřených varování (např. chatboti či mobilní aplikace) nebo výsledky behaviorálního testování komunikačních vzorců, které mohou být dále využity při vývoji IT a telekomunikačních systémů varovného hlášení. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.

Výzkumné téma: Vytvoření platformy a nástroje pro sdílení krizových zkušeností v komunitách

Výzkumné téma je určeno pro návrhy projektů, které jsou zaměřeny na vytvoření a pilotní ověření nástrojů a platform, které umožní systematické sdílení krizových zkušeností mezi obcemi, občany, podniky a dalšími aktéry. Návrhy projektů se musí zabývat způsoby, jakými lze tyto zkušenosti efektivně zachycovat, strukturovat a zpřístupňovat tak, aby podporovaly meziregionální i mezigenerační přenos znalostí, posilovaly komunitní soudržnost a umožnily adaptaci osvědčených strategií do odlišných podmínek.

Součástí výstupů/výsledků může být analýza existujících nástrojů a bariér sdílení a mapování potřeb aktérů. Výstupy/výsledky mohou mít podobu inovativních forem elektronických i fyzických platform — například digitálních repozitářů, otevřených databází, tematických map, komunitních archivů, vzdělávacích modulů nebo participativních workshopů. Výstupem/výsledkem projektů musí být prakticky využitelné nástroje a metodiky, které umožní systematické shromažďování, sdílení a využívání krizových zkušeností. Uchazeči mohou dosáhnout i jiných typů výstupů/výsledků, nicméně v tomto případě musí přesvědčivě zdůvodnit, jakým způsobem právě tyto výstupy/výsledky přispějí k naplnění zvoleného výzkumného tématu.